

ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Еріка СИВОХОП

Студентка 2 курсу, спеціальність: Середня освіта (Фізична культура)

Валерій ТОВТ

Науковий керівник, к.пед.н., доцент

Постановка проблеми. У Законі України «Про Освіту» визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства її інтелектуальних, творчих та фізичних здібностей. В концептуальних засадах реформування Нової української школи вказується на єдність процесів формування знань і виховання особистості школяра, що включає в себе і його моральне виховання [2]. Метою навчально-виховного процесу в школі є формування особистості. Однак, цей процес не може бути обмежений виключно шкільним вихованням. Без участі батьків у вихованні особистості не можна досягти позитивних результатів. Разом з тим, саме на школу і її соціально-педагогічні зв'язки з іншими інститутами виховання покладена пріоритетна роль у формуванні моральних якостей. При вивченні фізичних вправ навчальна діяльність школяра набирає характер учбово-рухової діяльності. У зміст фізичної культури входять різні види людської діяльності (рух, ігрова, соціально-політична, трудова, наукова діяльність) і всі вони певною мірою здійснюють свій вплив на розвиток особистісних якостей людини. Фізична культура, як історично зумовлений тип соціальної практики, вважається складовою частиною загальної культури суспільства. Вона спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування всебічно розвиненої особистості [1]. Фізична культура повинна включати духовну і моральну сторони виховного процесу. Достатньо виражені показники розвитку сили, спритності, витривалості мають високий кореляційний зв'язок з результатами тестування таких особистісних проявів, як почуття гідності, сміливість, благородність або, навпаки, хитрість, підлабузництво [3].

Актуальність дослідження полягає у тому, що фізична активність в житті підлітків тісно пов'язана з проявом моральних якостей. Фізична культура – це частина загальної культури суспільства, яка забезпечує укріплення і підвищення рівня здоров'я людей їх всебічний розвиток, фізичний і спрямована на використання цих здібностей у суспільній практиці та повсякденному житті. У системі різноманітних організаційних форм фізичного виховання, які тісно пов'язані між собою, особливе місце займає урок фізичної культури, що є

основною формою фізичного та одночасно і морального виховання старшокласників.

Мета дослідження. Вивчення взаємозв'язку між заняттями фізичною культурою і спортом та підвищенням рівня розвитку моральних якостей старшокласників.

Організація та методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження: аналіз та узагальнення наукової інформації; педагогічне спостереження; анкетування; методи математичної статистики.

Результати дослідження. Аналіз літератури, Інтернет-джерел, педагогічне спостереження за технологіями, які використовували вчителі на уроках фізичної культури, виявили успішну методику паралельного виховання фізичних здібностей та моральних якостей у підлітків в процесі уроків фізичною культурою. Було встановлено, у підлітковому віці найкраще формуються такі моральні якості: взаємодопомога, працьовитість, відповідальність, чесність, справедливість. Це дозволило прийти до висновку, що для виховання моральних якостей під час уроків з фізичної культури ефективним є використання різноманітних групових вправ та спортивних заходів. Особливо корисними у формуванні моральних якостей виявилися рухливі ігри і естафети. Під час ігор і естафет учні навчалися правилам ведення конкурентної боротьби, залагодженню конфліктів, коректній поведінці, поваги до суперників, вчителів, ін.

У межах розробленої та апробованої серед учнів старших класів анкети оцінювання морально-ціннісних орієнтацій, було виділено три взаємопов'язані напрями діяльності вчителя фізичної культури. Перша – створення умов для ефективного здобуття і засвоєння учнями системи морально-орієнтованих знань, формування відповідних умінь і навичок у їх практичному застосуванні; друга – полягає у визначенні прогностичної моделі морально-орієнтованої діяльності особистості учня у всьому розмаїтті її проявів, як в умовах школи, так і за його межами; третю – складає її управлінський аспект, тобто педагогічний супровід реалізації здобутих морально-орієнтованих знань, умінь та навичок у нових вчинках і поведінці учнів.

В процесі анкетування, порівнювалися моральні якості учнів, що займалися, дотримуючись наших рекомендацій і тих, які займаються за звичною методикою. Також визначалося, що мотивує підлітків дотримуватися моральних принципів поведінки на уроках фізичної культури. З цією метою учні відповідали на питання нашої анкети, наприклад: «Що викликає у Вас агресію, негативні емоції, роздратованість?»; «Яким чином Ви контролюєте свою поведінку, стримуєте себе від прояву агресії», ін.

Методом порівняльного аналізу відповідей, було доведено, що учні, які займалися на уроках фізичної культури з дотриманням наших рекомендацій, в своїх анкетах зазначали менше причин, які були здатні порушити їх психоемоційну рівновагу. У цієї групи учнів виявлено значно більше способів контролю поведінки та стримування агресії.

Також доведено, що учні, які займалися спортом, мали кращі показники щодо дотримання загальноприйнятих моральних норм поведінки, зокрема як під час уроків фізичної культури, так і впродовж всього часу перебування в школі. В учнів, які не займалися спортом, ці показники були вірогідно гіршими.

Висновки. Для виховання моральних якостей під час уроків з фізичної культури ефективним є використання різноманітних групових вправ та спортивних заходів. Особливо корисними у формуванні моральних якостей виявилися рухливі ігри і естафети. Під час ігор і естафет учні навчалися правилам ведення конкурентної боротьби, залагодженню конфліктів, коректній поведінці, поваги до суперників, вчителів.

Література та джерела:

1. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом: Монографія / І.І. Маріонда, Е.М. Сивохоп, В.А. Товт. - Ужгород: Вид-во ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. – 212 с.
2. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти / упорядники Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, ін. К: МОН України, 2016. - 35 с.
3. Теорія і методика фізичного виховання в системі підготовки бакалаврів за спеціальністю Середня освіта (Фізична культура): навч. посіб./ укладач В.А. Товт, І.І. Маріонда – Ужгород: ТОВ «Бест-прінт», 2022. - 225 с.